

นวัตกรรมจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย*

SUSTAINABLE MANAGING INNOVATION OF COMMUNITY FOREST

REWARDED GREEN GLOBE INSTITUTE IN SOUTH GULF COAST

พระปิยะ ปรีชาโน (ทิพวารี)

Phra Piya Pari Cha No (Thipwaree)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพพื้นที่ป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย 2) เพื่อศึกษากระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน 3) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวและเครือข่ายในการจัดการป่าชุมชนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน 4) เพื่อนำเสนอรูปแบบของการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวอย่างยั่งยืน การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มประชากรในพื้นที่ชุมชน จำนวน 20 รูป/คน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 7 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมด จำนวน 5 รูป/คน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปลตามผลแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพพื้นที่ป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มี สภาพพื้นที่ป่าเป็นป่าดิบชื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นป่าฝนในเขตร้อนมีฝนตกชุกเกือบตลอดปีและมีความชุ่มชื้นในดินค่อนข้างสูงสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ลักษณะเป็นป่ารกทึบจะประกอบด้วยพรรณไม้หลากหลาย มีสัตว์หลายชนิด พื้นที่ป่ามีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมากสำหรับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เป็นทั้งแหล่งน้ำในการทำเกษตร ทั้งในด้านการอุปโภคและบริโภค

2. กระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1. เกิดแนวคิดริเริ่ม 2. การจัดการองค์การป่าชุมชน 3. ความเข้มแข็งของชุมชน 4. การดำเนินกิจกรรมป่าชุมชน 5. การเข้าไปต่อยอดขององค์กรภายนอกชุมชน จนเกิดเป็นนวัตกรรม 4 ด้าน

* Received April 5, 2024; Revised May 15, 2024; Accepted June 20, 2024

1. ด้านการดูแลรักษาป่า 2. ด้านการบำรุงและฟื้นฟูป่า 3. ด้านการศึกษาการถ่ายทอดองค์ความรู้ 5. ด้านการกำหนดกฎระเบียบป่าชุมชน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวและเครือข่ายในการจัดการป่าชุมชนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน มีดังนี้ การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยประกอบด้วย 4 ด้าน 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และบำรุงรักษา 3. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนเครือข่ายในการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว ประกอบด้วย 2 ประเภท 1. เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออก 2 ประเภท เครือข่ายภายในชุมชน และเครือข่ายภายนอกชุมชน ประกอบด้วย 1. เครือข่ายภายในชุมชน เป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจเข้าไปจัดกับทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน 2. เครือข่ายภายนอกชุมชน เป็นองค์กรภายนอกเข้ามาให้ความสนใจในกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน พร้อมให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ 2. เครือข่ายป่าชุมชนที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง คือ เป็นเครือข่ายที่หน่วยงานรัฐเข้าไปกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการประสานความร่วมมือมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้และผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่ม ในเรื่องการติดต่อสื่อสารประสานงานเครือข่ายป่าชุมชน

คำสำคัญ: ป่าชุมชน, การจัดการป่าชุมชน, ชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว

ABSTRACT

The purposed of this research are 1) to study the conditions of community forest the Green Globe Award areas in the southern region on the Gulf of Thailand; 2) to study the process of innovation in sustainable management of Green Globe Award community forests in the southern region on the Gulf of Thailand; 3) to Study the participation of Green Globe Award communities and networks in sustainable management of community forests in the southern Gulf of Thailand. 4) To present a model for sustainable management of Green Globe Award community forests. The research is a mixed methods method consisting of qualitative research using interviews. By interviewing key informants, namely 20 people from community leaders and population groups in the community area, 7 people from related government agencies/village scholars, and group discussions. There were a total of 5 people participating in the group discussion. The researcher collected data and analyzed the data by document analysis. Use content analysis and analyzed qualitative qualitative data. Use content analysis Summary based on the interview results and group discussion Use content analysis

Research results

1. Condition of the Green Globe Award community forest area in the southern region on the Gulf of Thailand. The forest area is a fertile evergreen forest. It is a tropical rainforest with a lot of rain almost all year round and soil moisture is consistently high throughout the year. The forest is dense and consists of a variety of plants. There are many types of animals. Forest areas are very important to the community for the lives of the people in the community. It is both a source of water for agriculture. Both in terms of consumption and consumption.

2. The process of innovation in sustainable management of Green Globe award-winning community forests in the southern region on the Gulf of Thailand consists of 5 steps: 1. creating an initiative 2. managing a community forest organization 3. strengthening the community. 4. carrying out forest activities Community 5. Expanding the development of organizations outside the community Until it became an innovation in 4 areas: 1. forest maintenance 2. forest maintenance and restoration 3. education and knowledge transfer 5. setting rules and regulations for community forests.

3. Participation of the Green Globe Award community and network in sustainable management of community forests in the southern region on the Gulf of Thailand is as follows. Participation in forest management of the Green Globe Award community in the southern region on the Gulf of Thailand consists of 4 Aspect 1. Participation in decision making 2. Participation in conservation and maintenance 3. Participation in utilization 4. Participation in evaluation. As for the network in managing the Green Globe Award community forest, it consists of 2 types: 1) Networks that occur naturally, divided into 2 types: networks within the community and networks outside the community consisting of 1. networks within the community It is a connection between different groups. within the community that arises from the willingness to manage the natural resources within the community. 2. Network outside the community It is an external organization interested in activities related to natural resource management of the community. Ready to help in various areas. 2. The community forest network formed by the establishment is a network in which government agencies stimulate and promote cooperation, exchange of experiences and knowledge, and push for the integration of groups. In the matter of communication and coordination of community forest networks.

Keywords; Community forest, Community forest management, Green globe award Community

บทนำ

มนุษย์ต้องต่อสู้และปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ในยุคแรกมนุษย์อาศัยอยู่ในป่าเขาโดยการอาศัยถ้ำเป็นที่หลบนอน ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน โดยอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัย 4 มีการหาผลไม้และการล่าสัตว์เป็นอาหารเพื่อการดำรงชีพ ในยุคต่อมามนุษย์เริ่มมีวิวัฒนาการเริ่มเรียนรู้การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ ต่อมามนุษย์มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีการย้ายถิ่นฐานจากสถานที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการของการเกษตรพัฒนามากยิ่งขึ้นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละชนเผ่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจึงเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของสังคมมนุษย์ ส่งผลให้เกิดการตอบรับที่แตกต่างขึ้นในสังคมมนุษย์ (นิวัฒน์ เรืองพานิช, 2553) ตามสภาพวิวัฒนาการของโลกด้วย ฝั่งหนึ่งทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกว่าตัวเองนั้นมีพลังกำลังเหนือกว่าสัตว์อื่นและคิดว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะเอาชนะธรรมชาติได้ด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่คิดค้นขึ้นมา ส่วนอีกฝั่งหนึ่งได้เกิดความหวาดกลัวแผ่ขยายเป็นวงกว้างจากผลของการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (ชัยวุฒ ศัยพันธุ์, 2542) ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่ละชนิดมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะป่าไม้ที่เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของทรัพยากรธรรมชาติเป็นบ่อเกิดแห่งปัจจัย 4 ในการดำรงชีพของมนุษย์ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค และป่าไม้ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างสมดุลของสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ให้คงอยู่ เช่น ดิน น้ำ อากาศ และสัตว์นานาชนิด นอกจากนี้ยังเป็นส่วนสำคัญในการผลิตเพื่ออุปโภค บริโภค และผลิตเครื่องใช้ที่มูลค่ามหาศาลทางด้านเศรษฐกิจ (สำนักงานพัฒนาเกษตรที่สูง, 2548) ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของสภาพป่าไม้ก็จะมีผลกระทบไปสู่ธรรมชาติความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างสำคัญ

โดยพื้นฐานสังคมชนบทของไทย ชาวบ้านล้วนอาศัยพึ่งพาป่าเป็นปัจจัย 4 เป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้พึ่งพาน้ำที่มีต้นธารจากป่าเพื่อการเกษตร อาศัยผลผลิตจากป่าเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม อีกทั้งป่ายังเป็นแหล่งที่มาของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้ ชุมชนพื้นเมือง หรือกลุ่มชนชาติพันธุ์ และชุมชนท้องถิ่นแทบทุกแห่งมีวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติในการจัดการและดูแลรักษาป่า เช่น ความเชื่อเรื่องผีที่ดูแลป่า รักษาต้นน้ำ แบบแผนการใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่า และมีกุศโลบายในการรักษาความสมบูรณ์ของป่าผ่านทางพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างหลากหลายไปตามภูมินิเวศและวัฒนธรรมในแต่ละแห่ง

ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีจำนวนพื้นที่ป่าธรรมชาติลดน้อยลงมาก โดยปี พ.ศ. 2504 มีพื้นที่ป่าธรรมชาติ 54 % โดยปัจจุบันที่พื้นที่ลดลงเหลือเพียง 31 % ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ เพราะถูกบุกรุกไปทั่วประเทศ ทำให้พื้นที่ป่าไม้ที่มีอย่างจำกัดเสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ และถูกแทนที่โดยป่าเชิงเศรษฐกิจ รัฐบาลไทยได้มีแนวคิดการจัดตั้งป่าชุมชนขึ้นเพื่อที่จะรักษาจำนวนพื้นที่ของป่าให้คงอยู่ และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับป่าไม้ รวมถึงเพื่อเพิ่มจำนวนพื้นที่ป่าให้มากขึ้นเรียกว่าป่าชุมชนมีการบริหารจัดการพื้นที่ป่าโดยการมีส่วนร่วมจากองค์กรชุมชนต่าง ๆ และประชาชนในพื้นที่ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งให้เป็นไปตามประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้ง

เป็นป่าที่สมาชิกในชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์ตามวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ ป่าชุมชนจึงมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับลักษณะวัฒนธรรม และภูมิโนเวศ ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการจัดตั้งป่าชุมชนและสำนักจัดการป่าชุมชนเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับกรมป่าไม้โดยทำหน้าที่ ศึกษาวิจัย เพื่อกำหนดแผนงานและมาตรการในการจัดการป่าชุมชน ป่าในเมือง และระบบวนเกษตร รวมทั้งดำเนินการอนุรักษ์ตามกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องและดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันต่าง ๆ มีส่วนร่วมในบริหารจัดการ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชุมชน ป่าในเมือง และระบบวนเกษตร การจัดการป่าชุมชนในเชิงวิชาการได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นดังได้เห็นจากงานวิจัยที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน (พีรภัทร ศรีวัฒน์ และวิศรุต หนูสอน, 2557)

ป่าชุมชน (ป่าชุมชนกับสังคมไทย, 2564) เป็นคำที่เกิดขึ้นในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา โดยเป็นทางเลือกในการจัดการการกำหนดกฎเกณฑ์ การวางแผนจัดการป่าชุมชน และการจัดตั้งกลไกเพื่อจัดการป่าชุมชนของชาวบ้าน หรือคนในชุมชนนั้นเกิดขึ้นมาได้ด้วยการวางแผนร่วมกันของคนในชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างแท้จริง นอกจากนี้การวางแผนจัดการของชุมชน ยังต้องเป็นที่รับรู้ และยอมรับของชุมชนรอบข้างด้วย มิเช่นนั้นก็อาจเกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนขึ้นได้ ดังนั้น การจัดการป่าชุมชนที่จะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนควรมีการทำงานร่วมกันในรูปเครือข่าย เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำ เครือข่าย ป่าชุมชน เป็นต้น ป่าชุมชนเป็นทรัพยากรนิเวศป่าไม้โดยมีชุมชนเป็นฐาน หรือเป็นการจัดการทรัพยากรร่วมกันของชุมชน ที่มีวิถีปฏิบัติเป็นระบบสิทธิหน้าที่ หรือเป็นระบบทรัพยากรร่วมของชุมชน ลักษณะที่สำคัญของป่าชุมชน เป็นการจัดการทรัพยากรแบบองค์รวม ที่มองทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันแม้จะให้ความสำคัญกับป่าแต่ไม่แยกส่วนกับการจัดการทรัพยากรทั้งหมด หรือกล่าวได้ว่าเป็นการจัดการเชิงระบบนิเวศป่าไม้ (Forest Landscape) ถ้าชุมชนใช้ประโยชน์ไม่ได้ ไม่ใช่ป่าชุมชน เพราะชุมชนได้เลือกที่จะดูแลรักษาป่าแทนการทำลายป่า ดังนั้น ชุมชนจึงต้องได้รับประโยชน์จากการรักษาป่าเป็นการทดแทน มีขอบเขตที่ชาวบ้านสามารถจำแนกขนาดของพื้นที่ได้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นผืนป่าขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ที่มีการจัดการร่วมกันหลายชุมชนก็ได้ ซึ่งการกำหนดขอบเขตอาจจะกระทำร่วมกันระหว่างชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ก็ได้ และมีการร่วมรับผิดชอบและตัดสินใจ จุดประสงค์และเป้าหมายของการจัดการป่าชุมชนต้องสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชน ป่าชุมชนในประเทศไทยมีกระจายทั่วทุกภาคในรูปแบบการจัดการที่แตกต่างหลากหลายไปตามสภาพภูมิโนเวศน์ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ สังคม ป่าโดยมี กฎหมายควบคุม คือ พระราชบัญญัติ ป่าชุมชน พ.ศ. 2562

ด้วยความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่บนโลกใบนี้ของคนจำนวนไม่น้อยที่ต่างจะพยายามอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้คงอยู่สืบไป บางคนต้องใช้แรงกาย แรงใจ ในการทุ่มเทและเสียสละโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพียงเพื่อที่จะช่วยปกป้องและดูแลรักษาธรรมชาติไว้ส่งต่อให้คนรุ่นหลัง ราววลูกโลกสีเขียว (ความเป็นมาของรางวัลลูกโลกสีเขียว, 2564) จึงถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2542 โดยแนวคิดของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) เนื่องในวโรกาสมหามงคล ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา และเพื่อเป็นการสานต่อเจตนารมณ์ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) จึงได้จัดให้โครงการ “ลูกโลกสีเขียว” เกิดขึ้น และ

ได้มีพิธีมอบรางวัลลูกโลกสีเขียวขึ้นในครั้งแรก เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2542 ด้วยความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ อาทิ องค์กรพัฒนาเอกชน นักอนุรักษ์ นักวิชาการ นักเขียน สื่อมวลชน ฯลฯ โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนเป็นกำลังใจยกย่องและเผยแพร่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของบุคคล กลุ่มคน และเยาวชนให้เป็นที่รับรู้ของสังคมในวงกว้างโดยได้จัดให้มีการมอบรางวัลลูกโลกสีเขียวขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อยกย่องเชิดชู บุคคล ชุมชน กลุ่มเยาวชน งานเขียน และสื่อมวลชน ที่มีผลงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ที่เด่นชัดและเป็นที่ประจักษ์ สามารถเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบัน มีผู้รับรางวัลและขยายผลการเรียนรู้ไปแล้วทั้งสิ้นเกือบ 800 รางวัล ซึ่งในจำนวนนี้มีผลงานรางวัล “สิปปนนท์ เกตุทัต รางวัลแห่งความยั่งยืน” เป็นรางวัลที่จัดขึ้นในปี พ.ศ. 2548 เพื่อเป็นอนุสรณ์และระลึกถึงการจากไปของ ศ.ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ผู้ร่วมก่อตั้งรางวัลลูกโลกสีเขียว มอบให้กำลังใจแก่ชุมชนที่เคยได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวมาแล้ว 5 ปีขึ้นไป และยังคงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็ง และมีนวัตกรรมในการดำเนินงานเป็นความรู้ใหม่ที่เหมาะกับกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปอีกด้วย ภาคใต้ ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมาลายู ขนาบด้วยทะเลอ่าวไทย ทางฝั่งตะวันออกมีความยาวชายฝั่งทะเล 877 กิโลเมตร และทะเลอันดามัน ทางฝั่งตะวันตกความยาวชายฝั่ง 1093 กิโลเมตร ประกอบด้วย 14 จังหวัด คือ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา กระบี่ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง ภูเก็ต สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้น 44,196,992 ไร่ หรือ 70,715,187 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 13.78 ของเนื้อที่ทั้งประเทศป่าในภาคใต้โดยทั่วไป เป็นแบบดิบชื้น จะไม่มีฤดูการผลัดใบ จะเป็นป่าที่ตลอดทั้งปีป่าดิบชื้นเป็นป่าที่มีใบไม้สีเขียวตลอดปี สภาพป่ารกทึบ มักจะพบป่าชนิดนี้ขึ้นอยู่ตามบริเวณหุบเขา เนินเขา พื้นที่ริมห้วย แม่น้ำ ลำธารต่าง ๆ หรือบริเวณที่อยู่บนภูเขาที่มีความชุ่มชื้นสูงเป็นบริเวณที่มีเนื้อดินเป็นดินเหนียว ดินเหนียวปนทราย ที่สามารถเก็บความชุ่มชื้นได้นานเป็นต้นไม้ที่มีอยู่ในป่าชนิดนี้จะมีลำต้นใหญ่ขึ้นหนาแน่นในสภาพกระเถอะระกะเปียดชิดกันไม่ค่อยเป็นระเบียบ แสงสว่างส่องไม่ถึงพื้น ทำให้อากาศในป่านี้ชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลาเมื่ออุณหภูมิอยู่ในระดับสม่ำเสมอเป็นป่าที่มีสภาพที่แตกต่างไปจากภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย

สถานการณ์ในภาคใต้ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าพื้นที่ป่าไม้ตามธรรมชาติลดลงเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกิดการขาดแคลนน้ำในระบบเกษตรกรรมเนื่องจากไม่สามารถกักตุนน้ำธรรมชาติไว้ได้เป็นผลพวงมาจากการลดลงของป่าไม้ธรรมชาติ สัตว์ป่าลดลงเพราะขาดที่อยู่อาศัย อากาศร้อนขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลกระทบจากการที่ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย และถูกแทนที่โดยพื้นที่ป่าเชิงเศรษฐกิจ เช่น สวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ลดลงก็คือฝีมือของมนุษย์ ทั้งการเข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตรบ้าง เข้าไปเพื่อลักลอบตัดไม้บ้าง บุกรุกเข้าไปเพื่อทำธุรกิจการท่องเที่ยวบ้าง เพราะฉะนั้นจึงต้องมีป่าชุมชนขึ้นมาทดแทนป่าธรรมชาติเพื่อสร้างความสมดุลของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยก็เช่นเดียวกัน และได้รับรับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ฝนตกชุกในช่วงฤดู เกิดอุทกภัยบ่อยทำให้พื้นที่ป่าพื้นที่ทางการเกษตรเสียหายอยู่เป็นประจำ และมีอากาศค่อนข้างร้อนมากในช่วงเดือนเมษา ถึงแม้ว่าภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยจะมีพื้นที่สีเขียวเป็นจำนวนมาก แต่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเชิงเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความไม่สมดุลในเรื่องทรัพยากรป่าไม้ ป่าเศรษฐกิจมีประโยชน์ในด้าน รายได้ แต่ในเรื่องการสร้างสมดุลทางธรรมชาติไม่สามารถเทียบกับป่าธรรมชาติได้ เพราะป่าเศรษฐกิจถูกจำกัดในเรื่อง

ของเวลาของการให้ผลผลิต เมื่อครบอายุการให้ผลผลิตก็จะถูกตัด ถูกทำลาย และยังทำลายสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร เพราะต้องใช้สารเคมีเป็นตัวช่วย ทำให้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทรุดโทรมลงเรื่อย ๆ

ดังนั้น เพื่อสร้างความสมดุลทางสิ่งแวดล้อม และเพื่อสร้างความมั่นคงทางระบบนิเวศ การขาดหายไปของป่าธรรมชาติจึงควรแทนที่โดยป่าชุมชน และป่าชุมชนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยนี้ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวอยู่หลายป่าชุมชนด้วยกัน งานวิจัยจึงสนใจศึกษาเรียนรู้เพื่อถอดแบบป่าชุมชนที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวในเขตภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน ทั้งหมด 2 ชุมชน ได้แก่ 1. ชุมชนตะโหนด ตำบลตะโหนด อำเภอยะหริ่ง จังหวัดพัทลุง รางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 17 ในปี พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2559 ประเภทชุมชน และรางวัลลูกโลกสีเขียวครั้งที่ 21 ในปี พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2564 2. ชุมชนบ้านเขาวัง ตำบลหินตก อำเภอระโนด จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับรางวัลรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 17 ปี พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2559 ประเภทชุมชน และทั้งนี้กระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว บนพื้นฐานของการร่วมมือและบำรุงรักษาของคนในพื้นที่ และเครือข่ายสามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบในการจัดการกับพื้นที่อื่น ๆ และสร้างความยั่งยืนให้แก่ป่าชุมชนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพพื้นที่ป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
2. เพื่อศึกษากระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวและเครือข่ายในการจัดการป่าชุมชนในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมในการพัฒนาป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้างปลายเปิด เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย กระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวและเครือข่ายในการจัดการป่าชุมชนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน และใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวอย่างยั่งยืนนำไปใช้กับป่าชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญและข้อมูลหลัก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1. กลุ่มผู้นำชุมชน/ประชากรในพื้นที่ 2. กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง/ปราชญ์ชาวบ้าน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทุกพื้นที่ที่วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) จำนวน 27 รูป/คน ได้แก่

1. กลุ่มผู้นำชุมชน/กลุ่มประชากรในพื้นที่ชุมชน จำนวน 20 รูป/คน
2. กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 7 คน

ซึ่งประกอบด้วย ชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง ชุมชนบ้านเขาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับรางวัลรางวัลลูกโลกสีเขียว โดยใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 27 รูป/คน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดังนี้

ตาราง รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มผู้นำชุมชนและประชากรในพื้นที่ ชุมชนตะโหมด			
ลำดับที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง	วัน/เดือน/ปี สัมภาษณ์
1	พระครูสุนทรกิจจานุโยค	เจ้าคณะอำเภอตะโหมด, ประธานสภาลาด วัดตะโหมด, ที่ปรึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง	10 มีนาคม 2565
2	พระครูประยุตธรรมรัช	เจ้าคณะตำบลตะโหมด, เลขานุการสภาลาน วัดตะโหมด, ที่ปรึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง	10 มีนาคม 2565
3	พระทรงเกียรติ หนูเสน	ที่ปรึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง	15 เมษายน 2565
4	นายแหลม ชุมทอง	ประธานสภาเทศบาลตำบลตะโหมด	10 มีนาคม 2565
5	นายเจริญสิงห์ ชนะสิทธิ์	รองประธานเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดพัทลุง	15 เมษายน 2565
6	นายสม อักษรพันธ์	ประธานป่าชุมชนเขาหัวช้าง	10 มีนาคม 2565
7	นายวิฑูร หนูเสน	รางวัลลูกโลกสีเขียวประเภทบุคคล	10 มีนาคม 2565
8	นางปราณี ตามแก้ว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 ตำบลตะโหมด, เหรียญป่าชุมชนเขาหัวช้าง	15 เมษายน 2565
9	นายมีชัย ขาวน้อย	ประธานธนาคารน้ำสาขาลานวัดตะโหมด	20 เมษายน 2565
10	นางสาวนฤมล ประสิทธิ์ศรี	ประชากรในพื้นที่ชุมชนตะโหมด	20 เมษายน 2565

กลุ่มผู้นำชุมชนและประชากรในพื้นที่ชุมชนบ้านเขาวัง			
ลำดับที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง	วัน/เดือน/ปี สัมภาษณ์
1	นายบุญผล ทวีผล	รองประธานเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช, ที่ปรึกษาป่าชุมชนบ้านเขาวัง, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12	25 เมษายน 2565
2	นายวันชัย มาม้อย	ประธานป่าชุมชนบ้านเขาวัง, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหินตก	25 เมษายน 2565
3	นายอนุรัตน์ บุญผล	รองประธานป่าชุมชนบ้านเขาวัง	25 เมษายน 2565
4	นายสมชาย เต็มซอ	กรรมการป่าชุมชนบ้านเขาวัง	25 เมษายน 2565
5	นายอับดุลลอรี ปันตะ	กรรมการป่าชุมชนบ้านเขาวัง	25 เมษายน 2565
6	นายอนันต์ สันหาต	เลขานุการป่าชุมชนบ้านเขาวัง	26 เมษายน 2565
7	นายศิริชัย ยี่มะมิง	ที่ปรึกษาป่าชุมชนบ้านเขาวัง	26 เมษายน 2565
8	นายสัญญา หมดตาลี	สมาชิกศูนย์เฝ้าระวังภัยพิบัติบ้านเขาวัง	26 เมษายน 2556
9	นายมีสชาและห์ บุญทวี	สมาชิกศูนย์เฝ้าระวังภัยพิบัติบ้านเขาวัง	26 เมษายน 2565
10	นายสมพร มาม้อย	ประชากรในพื้นที่ชุมชนบ้านเขาวัง	26 เมษายน 2565

กลุ่มหน่วยงานภาครัฐและปราชญ์ชาวบ้าน			
ลำดับที่	รายชื่อ	ตำแหน่ง	วัน/เดือน/ปี สัมภาษณ์
1	นายมงคล แดงกัน	หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง ตรัง สตูลและสงขลา	11 เมษายน 2565
2	นายเจริญศักดิ์ ศรียา	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญการ,หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ พท.1	22 มีนาคม 2565
3	ร้อยตำรวจเอกสมศักดิ์ หนูรักดี	ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง	25 เมษายน 2565
4	ร้อยตำรวจตรีสุวิทย์ เทวมูรี	ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง	25 เมษายน 2565
5	นายเสริม ช่วยชิต	อดีตผู้นำชุมชนบ้านลำโน ชุมชนรางวัล ลูกโลกสีเขียวจังหวัดพัทลุง	14 มีนาคม 2565
6	นายนรินทร์ พรหมมินทร์	อดีตผู้นำชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวชุมชนป่าพรุสวนสมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฬาภรณ	19 กรกฎาคม 2565
7	นายเวศ ศรีละมุน	อดีตผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	10 มิถุนายน 2565

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 รูป/คน ดังนี้

ตาราง รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่ม โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่

ลำดับ ที่	รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ด้านการสนทนากลุ่ม	ตำแหน่ง	วัน/เดือน/ปี สัมภาษณ์เชิงลึก
1	พระครูประยุตธรรมรัช	เจ้าคณะตำบลตะโหมด, เลขาสภาลานวัดตะโหมด, ที่ปรึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง	25 กันยายน 2565
2	นายเจริญสิงห์ ชนะสิทธิ์	รองประธานเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดพัทลุง, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านป่าพงค์ ตำบลตะโหมด	
3	นายมงคล แดงกัน	หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัดพัทลุง ตรัง สตูลและสงขลา	
4	นายเจริญศักดิ์ ศรียา	เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญการ, หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ พท.1	
5	นายวันชัย มาม้าย	ประธานป่าชุมชนบ้านเขาวัง, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหินตก	

พื้นที่ในการวิจัย

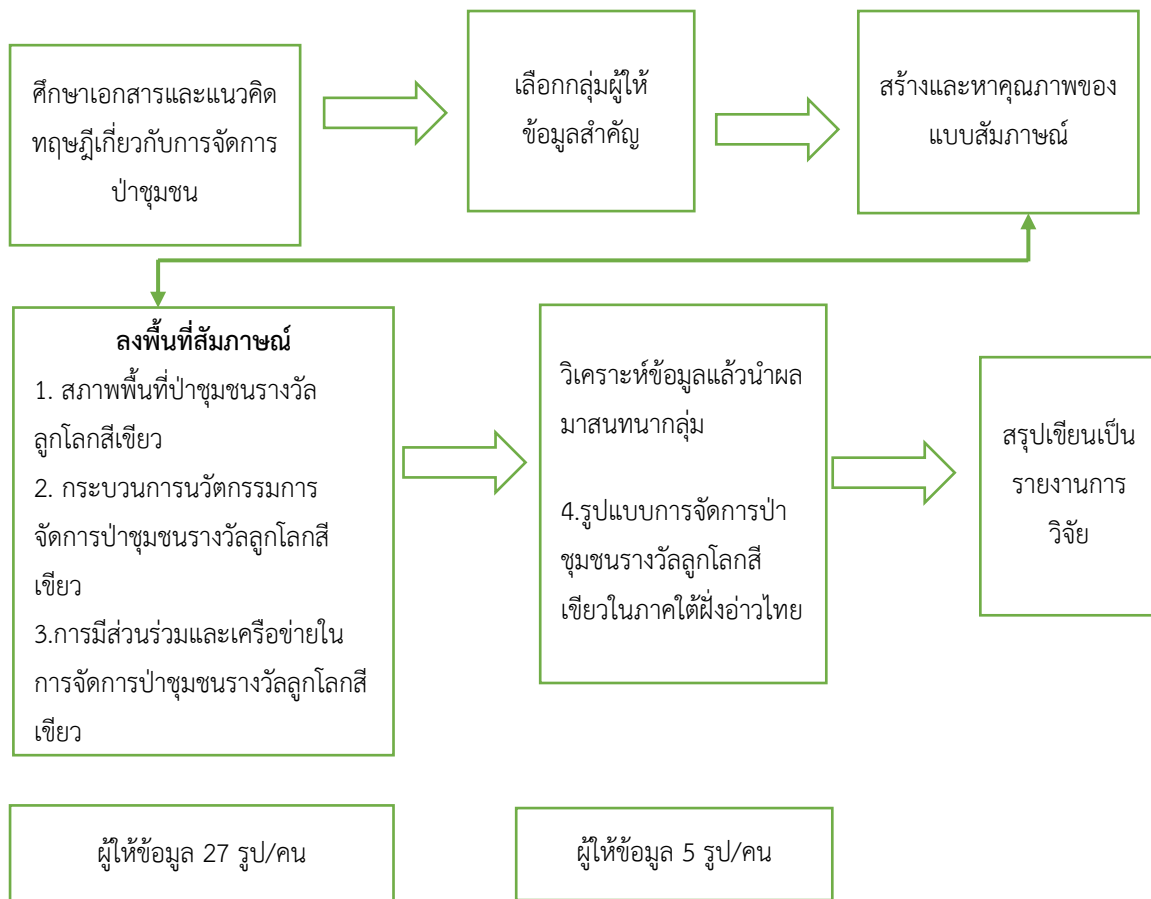
การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษากับ จำนวน 2 ชุมชน มีดังนี้

1. ชุมชนตะโหมด จังหวัดพัทลุง รางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 17 ประจำปี พ.ศ. 2558 ประเภทชุมชน และ ครั้งที่ 21 ประจำปี พ.ศ. 2563 2. ชุมชนบ้านเขาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รางวัลรางวัลลูกโลกสีเขียว ครั้งที่ 15 ประจำปี พ.ศ. 2556

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย “นวัตกรรมในการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

แผนภาพ สรุปขั้นตอนการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพพื้นที่ป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพพื้นที่ชุมชนของรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยที่ทำการศึกษาคือชุมชนสองศาสนา ตั้งอยู่ในพื้นที่ติดภูเขา ไทยพุทธและชุมชนไทยอิสลาม มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ที่อยู่ด้วยกันด้วยความรัก สามัคคี เป็นชุมชนที่มีการดูแลรักษาป่า ให้ความสำคัญกับทรัพยากรป่าไม้ เป็นพื้นที่เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งป่าไม้ แม่น้ำลำธาร เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีลำห้วยและคลองเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำสำคัญ โดยสภาพพื้นที่ป่าเป็นป่าดิบชื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นป่าฝนในเขตร้อนมีฝนตกชุกเกือบตลอดปีและมีความชุ่มชื้นในดินค่อนข้างสูงสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ลักษณะเป็นป่ารกทึบจะประกอบด้วยพรรณไม้หลากหลาย มีสัตว์หลายชนิด พื้นที่ป่ามีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมากสำหรับการดำเนินชีวิตของคนใน

ชุมชน เป็นทั้งแหล่งน้ำในการทำเกษตร ทั้งในด้านการอุปโภคและบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลรัตน์ พรหมสิงห์ ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพในการจัดการป่าต้นน้ำ เทือกเขาบรรทัดในจังหวัดตรัง” พบว่างานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน และวิเคราะห์ ศักยภาพของชุมชนในการจัดการป่าต้นน้ำ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวิจัยตำบลนาชุมเห็ด อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และศึกษาข้อมูลจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์เป็นการศึกษาวิจัยบนฐานคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบนิเวศวัฒนธรรมซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญ ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเชิงจิตสำนึก โดยการมองอย่างเป็นองค์รวมไม่แยกธรรมชาติออกจากระบบสังคมของมนุษย์ เน้นศึกษาจิตสำนึกทางวัฒนธรรมระบบความสัมพันธ์ของชุมชน และความมีเหตุมีผลของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าต้นน้ำ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้นำไปกำหนดนโยบายที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้นเนื่องจากในปัจจุบันมักเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนบ่อยครั้ง โดยรัฐมักจะมองว่าชุมชนเป็นผู้ที่ทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านในชุมชนนาชุมเห็ดมีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติ คนกับป่า มีลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีวิธีการดูแลรักษาป่า ผ่านระบบความรู้ ความเชื่อ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชน มีกระบวนการจัดการทรัพยากรโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าต้นน้ำโดยมองเห็นถึงความสำคัญของป่าต้นน้ำ ว่าหากขาดป่า ขาดน้ำ ย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนที่อยู่ปลายน้ำต่อไป จากการศึกษาวิจัยนี้ทำให้มองเห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรป่าต้นน้ำ ทั้งนี้การจัดการทรัพยากรป่าต้นน้ำนั้นจะต้องเกิดจากการร่วมมือกันอย่างเป็น พหุภาคี ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชาวบ้านในชุมชน ที่ควรจะเข้ามามีส่วนในจัดการทรัพยากรร่วมกัน อย่างบูรณาการเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความยั่งยืนและการจัดการป่าต้นน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษากระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืนสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

กระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. เกิดแนวคิดริเริ่ม เป็นความคิดริเริ่มที่เกิดจากคนในชุมชน มองเห็นว่า จะต้องมีการจัดการป่าของชุมชนให้มีสภาพป่าที่ดี จุดเริ่มต้นของการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวทั้ง 2 ชุมชนเป็นป่าที่เสื่อมสภาพมาก่อน จากการลักลอบตัดไม้ทำลายของกลุ่มนายทุน จากนโยบายของภาครัฐ จากภัยพิบัติธรรมชาติ จนเกิดเป็นปัญหาต่อการดำเนินชีวิต ทำให้คนในชุมชนเกิดตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ได้เริ่มหาหนทางจัดการป่าในชุมชนขึ้น

2. การจัดการองค์กรป่าชุมชน คือ การจัดการองค์กรของป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ กรรมการ และที่ปรึกษา โดยให้คณะกรรมการเหล่านี้เป็นผู้ดูแลกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชนและเป็นไปตามที่ตกลงกันได้

ตลอดจนเป็นตัวแทนในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆทั้งในและนอกชุมชนและเป็นผู้ดำเนินการทำงานด้านป่าชุมชน

3. ความเข้มแข็งของชุมชน คือ ชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวเป็นองค์กรชาวบ้านที่มีความเข้มแข็งเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่คิดเรื่องกันจัดการป่าได้ชัดเจนสามารถแยกแยะเชื่อมโยงการจัดการป่าพัฒนากลุ่มไปสู่การจัดการถึงเรื่องการดำรงชีพ แก้ปัญหานากจน โดยคิดไปถึงการพึ่งตนเองโดยใช้พื้นฐานการจัดการป่าชุมชนในการเริ่มสร้างกลุ่มในชุมชน

4. การดำเนินกิจกรรมป่าชุมชน คือ ชุมชนรางวัลลูกโลกใช้กระบวนการจัดเวทีชาวบ้านในการทำงาน ร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงและกำหนดกิจกรรมในการรักษาป่า เช่น ตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน ตั้งกฎระเบียบจัดการป่าชุมชน ตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน และทำกิจกรรมอนุรักษ์เกี่ยวกับป่าชุมชน

5. การเข้าไปต่อยอดขององค์กรภายนอกชุมชน คือ องค์กรภายนอกเพียงแต่เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยประสานให้ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆเพิ่มขึ้น หาโอกาสในการเรียนรู้ให้กับชุมชน สนับสนุนในชุมชนได้ทำกิจกรรมตามที่ชุมชนได้วางแผนกันไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงบประมาณ ความรู้ ความเข้าใจ ที่นอกเหนือความสามารถของชุมชนเองและเป็นเพื่อนก่อกำลังใจในการทำกิจกรรมรักษาป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา สามารถ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการดูแลป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านนิคมพัฒนาที่ 1 ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิธีการจัดการดูแลป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านนิคมพัฒนาที่ 1 ตำบล ท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำ ชุมชนและสมาชิกในชุมชนจำนวน 10 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกเป็นหมวดหมู่ ตีความ แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า การจัดการดูแลป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของป่าชุมชนบ้านนิคมพัฒนาที่ 1 ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา นั้นพบว่า ผู้นำและสมาชิกในชุมชนมีรูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดย การเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกในการทำให้รู้สึกว่าเป็นของทุกคนและมีความรู้สึกหวงแหนป่า มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการดูแล มีการตั้งกฎระเบียบในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน มีวิธีการจัดการดูแลป่าผ่านทางการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน

จากกระบวนการ 5 ขั้นตอนดังกล่าวของชุมชนจนทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชนขึ้นมา นวัตกรรมจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย มี 4 ด้าน

1. ด้านการดูแลรักษาป่า เป็นวิธีการจัดการให้ป่าของชุมชนยังคงสภาพความอุดมสมบูรณ์ไม่ให้เกิดเสื่อมโทรมลงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และจากฝีมือมนุษย์

2. ด้านการบำรุงและฟื้นฟูป่าเป็นจัดการป่าชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์และพัฒนาให้มีสภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. ด้านการศึกษาการถ่ายทอดองค์ความรู้ เป็นกิจกรรมที่เน้นเรื่องของการต่อยอดองค์ความรู้และพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนจากชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่งอีกทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ให้กับกลุ่มเด็กเยาวชนในท้องถิ่น

4. ด้านการกำหนดกฎระเบียบป่าชุมชน มีการกำหนดกฎกติกาที่ชัดเจน สามารถจัดการป่าชุมชนตามระเบียบของชุมชนเองไม่ขัดต่อนโยบายอื่น ๆ และได้รับการยอมรับสามารถแก้ปัญหาควบคุมการบุกรุกทำลายป่าได้จริง ควรมีการวางแนวทางที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของชุมชนไม่เพียงแต่กฎกติกาในพื้นที่ป่าชุมชนเท่านั้น ที่สำคัญ กฎกติกา ควรครอบคลุมทั้ง ระเบียบกติกา ข้อห้าม ข้อตกลงร่วม มาตรการและแนวทางการสนับสนุนส่งเสริม แนวทางการฟื้นฟูการดูแลบำรุงรักษา และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นพพร สีนสวัสดิ์, เกตวาท บุญปราการ และอุทิศ สังขรัตน์, 2561) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ป่า “อ่าวอ้ายยอ” โดยชุมชนบ้านถ้ำตลอด ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช” ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ป่าอ่าวอ้ายยอของชุมชน บ้านถ้ำตลอด โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวม ข้อมูลโดยการสังเกตและใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ 1. ผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน คณะกรรมการป่าชุมชน จำนวน 6 คน และสมาชิกในชุมชนจำนวน 10 ท่าน และ 2. ผู้ให้ข้อมูลหลักภายนอกชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำตก จำนวน 3 ท่าน และเจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จำนวน 6 ท่าน นำข้อมูลที่ได้มาจำแนกหมวดหมู่ ตีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในการ จัดการพื้นที่ป่าอ่าวอ้ายยอในชุมชนบ้านถ้ำตลอด เกิดขึ้นจากชาวบ้านในชุมชนบ้านถ้ำตลอดมีส่วนร่วม ดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน 2. การมีส่วนร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน 3. การมีส่วนร่วมกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ 4. การมีส่วนร่วมปลูกต้นไม้ เพิ่มในพื้นที่ป่าชุมชน 5. การมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสาร 6. การมีส่วนร่วมจัดเวรยามควบคุมการดูแลรักษาป่า 7. การมีส่วนร่วมจัดทำแนวป้องกันไฟป่าป่าชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการจัดการพื้นที่ป่าอ่าวอ้ายยอของชุมชนบ้านถ้ำตลอด ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืนสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย คือ การจัดการป่าของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวที่สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการจัดการประชุมในสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของชุมชนตามวาระที่ชุมชนกำหนด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการป่าชุมชนให้สมาชิกในชุมชนสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการอนุรักษ์ป่า ส่วนร่วมตัดสินใจจัดตั้งป่าชุมชนชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวนั้นมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเสนอชื่อหรือตัดสินใจเลือกคณะกรรมการของชุมชนให้มีหน้าที่ดูแลรักษาป่าชุมชน รวมถึงการร่วมตัดสินใจในการกำหนดของกฎระเบียบข้อบังคับของป่าชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและไม่ขัดต่อนโยบายอื่น ๆ

2. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และบำรุงรักษา นั่นก็คือการที่สมาชิกในชุมชนช่วยกันดูแลรักษาป่าให้คงสภาพเดิมไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตนการประสานงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักระหว่างสมาชิกในชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงาน

ของรัฐ ให้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองฟื้นฟูการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

3. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ สมาชิกจึงย่อมหวังว่าผลประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับจากป่าของชุมชน แม้บางครั้งตนเองอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง ก็ยังมีความหวังที่ให้ลูกหลานญาติพี่น้อง หรือแม้กระทั่งท้องถิ่นตนได้รับผลประโยชน์แทน การที่สมาชิกในชุมชนมีความภาคภูมิใจเมื่อชุมชนได้รับรางวัลในการจัดการป่าชุมชน มีความสามัคคีสามัคคีช่วยป้องกันภัยทางธรรมชาติได้รับรายได้จากป่าชุมชนจากการหาของป่านำมาจำหน่ายจากลำธารมาใช้ทำการเกษตรมาเป็นน้ำประปาสู่ครัวเรือนโดยได้ลำธารที่ไหลจากป่า

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ประเมินการดำเนินงานเกี่ยวป่าของชุมชนในที่ประชุมตามวาระที่ชุมชนกำหนด โดยมีการประเมินผลความสำเร็จของคณะกรรมการป่าชุมชน ติดตามผลดูว่ากิจกรรมป่าชุมชนมีผลเป็นอย่างไรมีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรได้นำมาหาข้อสรุปในที่ประชุม เพื่อจะไปพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ A Wahyu และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการจัดการป่าไม้โดยชุมชนในอินโดนีเซีย และการมีส่วนร่วมสนับสนุนสวัสดิการชุมชนและสภาพป่าไม้” การพัฒนาการจัดการป่าไม้โดยชุมชน (CBFM) ในอินโดนีเซียได้รับแรงผลักดันโดยเฉพาะในช่วงห้าปีที่ผ่านมาปฏิเสธไม่ได้ว่า CBFM ได้กลายเป็นแนวทางสำคัญในการรักษาและปรับปรุงสภาพป่าไม้และสวัสดิภาพของชุมชนในคราวเดียว บทความนี้แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของป่าหมู่บ้านและการพัฒนาป่าชุมชนในประเทศอินโดนีเซียเพื่อสวัสดิการชุมชนและสภาพป่าไม้ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของโครงการ CBFM เราใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อระบุผลกระทบของการพัฒนา CBFM ต่อสวัสดิการชุมชน และดำเนินการวิเคราะห์เชิงพื้นที่เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของ CBFM ต่อสภาพป่าไม้ ในช่วงปีพ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2561 มีใบอนุญาตป่าหมู่บ้านอย่างน้อย 583 ฉบับ และใบอนุญาตป่าชุมชน 745 ฉบับ โดยมีพื้นที่รวม 1,056,752 เฮกตาร์ และ 590,363 เฮกตาร์ตามลำดับ ผลการวิจัยของเราแสดงให้เห็นว่าในป่าหมู่บ้านและป่าชุมชนโดยทั่วไปมีผลกระทบเชิงบวกต่อสวัสดิการของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมสนับสนุนรายได้ของชุมชน อย่างไรก็ตาม ปริมาณจะแตกต่างกันไปภายในและระหว่างภูมิภาคตั้งแต่ 4% ถึง 92% การกำหนดป่าหมู่บ้านและป่าชุมชนยังส่งผลเชิงบวกในการปรับปรุงสภาพป่าไม้และการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในระดับประเทศ ป่าหมู่บ้านและป่าชุมชนสามารถยับยั้งอัตราการตัดไม้ทำลายป่า ใช้ที่ดินที่ไม่เกิดประโยชน์ และเพิ่มพื้นที่ป่าปฐมภูมิได้โดยเฉพาะในช่วงสี่ปีที่ผ่านมา ผลการวิจัยเหล่านี้เผยให้เห็นว่า CBFM เป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าให้ผลกระทบเชิงบวกต่อทั้งชุมชนและสภาพป่าไม้

องค์ความรู้วิจัย

1. องค์ความรู้ที่ได้รับจากวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพพื้นที่ชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

สภาพพื้นที่ชุมชนของรางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีทั้ง เป็นชุมชนสองศาสนา และชุมชนอิสลาม มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ที่อยู่ด้วยกันด้วยความรักสามัคคี ตั้งอยู่ในพื้นที่ติดภูเขา พื้นที่เดิม

ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ แม่น้ำลำธาร เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์อาศัยอยู่หลายชนิด เป็นป่าต้นน้ำที่มีความสำคัญต่อชุมชน เป็นทั้งแหล่ง อาหาร แหล่งสร้างรายได้และเป็นแหล่งนี้ที่มีความสำคัญต่อการทำเกษตรของคนในชุมชน

2. องค์ความรู้ที่ได้รับจากวัตถุประสงค์ที่ ข้อที่ 2 กระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าชุมชน รางวัลลูกโลกสีเขียวในภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน

กระบวนการนวัตกรรมการจัดการป่าของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวเป็นการพัฒนาปรับปรุงนวัตกรรมที่มีการใช้มาแล้วให้เหมาะกับสภาพพื้นที่ป่าไม้ชุมชน โดยผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน 1. เกิดแนวคิดริเริ่ม เป็นความคิดริเริ่มที่เกิดจากคนในชุมชน มองเห็นว่า จะต้องมีการจัดการป่าของชุมชนให้มีสภาพป่าที่ดี จุดเริ่มต้นของการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวเป็นป่าที่เสื่อมสภาพมาก่อนจนเกิดเป็นปัญหาต่อการดำเนินชีวิต ทำให้คนในชุมชนเกิดตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ได้เริ่มหาหนทางจัดการป่าในชุมชนขึ้น 2. จัดการองค์กรป่าชุมชน การจัดการองค์กรของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวมีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ กรรมการ และที่ปรึกษา โดยให้คณะกรรมการเหล่านี้เป็นผู้ดูแลภาวะเปียบในการจัดการป่าและเป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ตลอดจนเป็นตัวแทนในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆทั้งในและนอกชุมชนและเป็นผู้ดำเนินการด้านป่าชุมชน 3. ความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวเป็นองค์กรชาวบ้านที่มีความเข้มแข็ง เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่คิดเรื่องกันจัดการป่าได้ชัดเจนสามารถแยกแยะเชื่อมโยงการจัดการป่าพัฒนากลุ่มไปสู่การจัดการถึงเรื่องการค้ารังสีพ แก่ปัญหานากจน โดยคิดไปถึงการพึ่งตนเอง 4. การดำเนินกิจกรรม ชุมชนรางวัลลูกโลกใช้กระบวนการจัดเวทีชาวบ้านในการทำงานร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงและกำหนดกิจกรรมในการรักษาป่าการทำกิจกรรมรักษาป่าชุมชนจะได้ป่าคืนมาแน่นอน และผลจากการรวมกลุ่มก็ทำให้ไม่ถูกเอาเปรียบจากหน่วยงานรัฐ จากนั้นทุนอีกต่อไป 5. การเข้าไปต่อยอดขององค์กรภายนอกชุมชน องค์กรภายนอกเพียงแต่เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยประสานให้ชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น โดยหาโอกาสในการเรียนรู้ให้กับชุมชน สนับสนุนในชุมชนได้ทำกิจกรรมตามที่ชุมชนได้วางแผนกันไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงบประมาณ ความรู้ ความเข้าใจ จากกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอน ทำให้เกิดนวัตกรรมจัดการป่าชุมชนของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว 4 ด้านด้วยกัน คือ

1. ด้านการดูแลรักษาป่า มีดังนี้ ชุมชนมีการใช้มิติทางวัฒนธรรมมาเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคมและนิเวศวิทยา การทำแนวเขตป่าชุมชน การลาดตระเวนป้องกันรักษาป่า การสร้างศูนย์ประสานงานป่าชุมชน และการจัดซื้ออุปกรณ์ในการดูแลรักษาป่า

2. ด้านการบำรุงและฟื้นฟู มีดังนี้ ชุมชนมีการปลูกป่า สร้างฝายชะลอน้ำ เรือนเพาะชำกล้าไม้ ฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ ปลอ่ยพันธ์สัตว์ป่า จัดตั้งกองทุนจัดการทรัพยากรของชุมชน และมีการเพิ่มเติมป่าใหม่

3. ด้านการศึกษาและการถ่ายทอดองค์ความรู้ มีดังนี้ ชุมชนมีการศึกษาดูงานมีการฝึกอบรมจัดอบรมการถ่ายทอดความรู้ มีการสร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน มีการจัดตั้งองค์กรป่าชุมชน มีการสร้างแบบจำลองทางภูมิศาสตร์ และสร้างกลุ่มเยาวชนรักป่า

4. ด้านการกำหนดกฎระเบียบป่าชุมชน มีดังนี้ มีการกำหนดกฎกติกาที่ชัดเจน สามารถจัดการป่าชุมชนตามระเบียบของชุมชนเองไม่ขัดต่อนโยบายอื่น ๆ และได้รับการยอมรับสามารถแก้ปัญหาควบคุมการบุกรุกทำลายป่าได้จริงครอบคลุมทุกพื้นที่ของชุมชนไม่เพียงแต่กฎกติกาในพื้นที่ป่าชุมชนเท่านั้น

3. องค์ความรู้ที่ได้รับจาก ข้อที่ 4 การมีส่วนร่วมของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวและเครือข่ายในการจัดการป่าชุมชนภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยอย่างยั่งยืน

ความร่วมมือและเครือข่ายในการจัดการป่าชุมชนรางวัลสีเขียว ความร่วมมือในการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว คือ กระบวนการจัดการป่าของชุมชนโดยให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานจัดการงานอนุรักษ์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม พร้อมทั้งมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากป่าของชุมชน และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการป่าของชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ภายในชุมชน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการร่วมมือ คือ ปัจจัยภายในชุมชนเอง เช่น ความร่วมมือกันของผู้นำท้องถิ่น จารีตประเพณี การให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมป่าชุมชน การมีผู้นำที่ดี จิตสำนึกรักษ์ป่าของสมาชิกชุมชน และประการอันเลวร้ายในอดีต ทำให้รวมกลุ่มกันทำงานด้านอนุรักษ์ป่าขึ้นร่วมมือกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างมีระบบขึ้น หลักจากมีการรวมกลุ่ม จนเกิดเป็นเครือข่าย เครือข่ายป่าของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวแบ่งออก 2 แบบ ได้แก่ 1. เครือข่ายป่าชุมชนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และ 2. เครือข่ายป่าชุมชนที่จัดตั้งโดยหน่วยงานสนับสนุน

1. เครือข่ายป่าชุมชนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 แบบ 1. เครือข่ายภายในชุมชนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และ 2. เครือข่ายภายนอกชุมชน 1. เครือข่ายภายในที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ คือ เครือข่ายที่เกิดจากความตระหนักและตื่นตัวของประชาชนกับปัญหาที่เกิดขึ้นนำมาสู่การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีประสบการณ์และมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อร่วมมือกันในการดำเนินแก้ไขปัญหานั้นให้สำเร็จลุล่วงได้ในที่นี้หมายถึงการรวมกลุ่มอนุรักษ์ป่าของชุมชน โดยการมี ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ จะเป็นผู้ประสานภายในสร้างพลัง สร้างพลังภายในให้เข้มแข็งทั้งด้านจิตสำนึกความคิดความเข้าใจและด้านพลังการปฏิบัติการที่เข้มแข็ง และสามารถประสานร่วมมือกับภาคีต่าง ๆ 2. เครือข่ายภายนอกชุมชน องค์กรภายนอกเข้ามาให้ความสนใจในกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน พร้อมให้ความช่วยเหลือในด้านต่างแก่ชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในการจัดการป่าชุมชน คือ 1. ภาคประชาสังคม องค์กรเอกชน หน่วยงานองค์กรเอกชนหลายส่วนให้การสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและในสถานการณ์และนโยบายจากรัฐตลอดจนกระแสทางสังคมเห็นความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฯลฯ เจ้าหน้าที่ราชการดังกล่าวมีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมดำเนินการกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น 4. นักวิชาการ บทบาทของนักวิชาการคือให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ทางวิชาการ 5. สถาบันการศึกษาและกลุ่มเยาวชนจะช่วยเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ แนวความคิดการเคลื่อนไหวต่าง ๆ

2. เครือข่ายป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้งโดยหน่วยงานสนับสนุน คือ เครือข่ายที่สอดคล้องกับภารกิจและการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐโดยภาครัฐเข้าไปกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการประสานความร่วมมือมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้และผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มสมาชิกในชุมชนเป็นเครือข่าย ที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นชุมชนเป็นเครือข่ายป่าของชุมชนในที่นี่เป็นการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสานงานช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนและมีการขยายเชื่อมโยงไปยังระดับตำบล ระดับอำเภอ และเชื่อมโยงไปยังระดับจังหวัด

4. องค์ความรู้ที่ได้รับจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 รูปแบบของการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวอย่างยั่งยืนจากการศึกษาวิจัย พบว่า หลังจากเกิดการร่วมมือของชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวในการจัดการป่าชุมชน และขยายเป็นเครือข่ายแล้วนำมาสู่การสร้างนวัตกรรมมาจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว ดังนี้

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวอย่างยั่งยืน

แผนภาพ รูปแบบการจัดการป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ควรมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐควรมาให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชนอย่างน้อยเดือนละครั้ง ในเรื่องเกี่ยวกับป่าไม้อะไรปฏิบัติได้ อะไรปฏิบัติไม่ได้
2. ควรมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนที่อยู่รอบ ๆ ชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียวให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและอนุรักษ์ป่าชุมชนและสิทธิประโยชน์ในการจัดการป่าชุมชนซึ่งเป็นของชุมชนที่มีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. ควรมีงบประมาณในการจัดการป่าชุมชนมากขึ้นโดยการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อให้ชุมชนได้ใช้บริหารจัดการป่าไม้ของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพและแนวทางการสร้างความมั่นคงด้านอาหารกับวิถีชีวิตของรางวัลลูกโลกสีเขียว
2. ควรมีการวิจัยถึงความต้องการของชุมชนรอบ ๆ ป่าชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว
3. ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักธรรมาภิบาล หลักไตรสิกขา และสังคหวัตถุ 4 เป็นต้นมาใช้ในการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ พรหมสิงห์. (2557). ศักยภาพในการจัดการป่าต้นน้ำ เพื่อเก็บบรรทัดในจังหวัดตรัง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(12), 1-13.
- ความเป็นมาของรางวัลลูกโลกสีเขียว. (2564). สืบค้น 6 ตุลาคม 2564, จาก https://www.green-globeinstitute.com/Frontend/Award_History.aspx,
- ชัยวัฒน์ ชัยพันธุ์. (2542). *การจัดการ การเกษตร ทักษะการธรรมชาติและการทำงานที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิวัฒน์ เรืองพานิช. (2553). *การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมคู่มือสำหรับการสอนและฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- นวพร สีนสวัสดิ์, เกตติภา บุญปรากการ และอุทิศ สังขรัตน์. (2561). *การมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ป่า “อ่าวอ้ายยอ” โดยชุมชนบ้านถ้ำตลอด ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช* (รายงานการวิจัย). สงขลา: การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 9.
- ป่าชุมชนกับสังคมไทย. (2564). *ป่าชุมชนกับสังคมไทย (บทความ)*. สืบค้น 6 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.recoftc.org/thailand/stories>
- พิรภัทร ศรีวัฒน์ และวิศรุต หนูสอน. (2557). *ป่าชุมชนกับระบบนิเวศบริการ กรณีศึกษาพื้นที่ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานพัฒนาเกษตรที่สูง. (2548). *โครงการป่าชาวบ้านในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในรอบ 1 ทศวรรษ*. เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.
- A Wahyu, D Suharjo, D Darusman, and I. Syaefina. (2563). *The Development of Community-Based Forest Management Indonesia and Its Contribution to Community Welfare and forest Condition*, Graduate School of Natural Resources and Environmental Management, IPB University, Bogor, Indonesia Faculty of Forestry, IPB University, Bogor, Indonesia.